

Od dva ulaza u kafe ona se uvek služila manjim, onim koji su zvali vrata u senci. Odlučivala se za isti sto u dnu male sale. U prvo vreme je stalno ćutala, a onda je upoznala sve redovne goste „Kondea”, od kojih je većina bila naših godina, mislim, između devetnaeste i dvadeset pete. Ponekad bi sela za neki od njihovih stolova, ali je ponajčešće ostajala verna svojem mestu, duboko u dnu.

Nije dolazila u određeno vreme. Zatekli biste je ponekad da tamo sedi već od ranog jutra. Ili bi navratila pred ponoć i ostala do zatvaranja. Kafe „Konde” zatvarao se među poslednjima u kraju, poput „Bukea” ili „Pregole”, samo što je njegova klijentela bila još čudnija. A sada, toliko kasnije, pitam se da nije samo njeno prisustvo dalo neobičnost tom mestu i tim ljudima, kao da ih je sve bila natopila svojim mirisom.

Zamislite sada da vas vezanih očiju prenesu u taj kafe i smeste za jedan sto, a pošto vam skinu povez, ostave vam samo nekoliko minuta da odgovorite na pitanje: u kojem se kraju Pariza nalazite? Dovoljno je da pogledate svoje suse-

de, čujete o čemu razgovaraju, pa da bez greške kažete: u blizini raskrsnice Odeon, koja na kiši uvek izgleda onako turobno.

Jednog dana u „Konde” je došao neki fotograf. Po načinu ponašanja nije se izdvajao od ostalih gostiju. Istih godina, istovetno nemarno odeven. Nosio je predugu vetrovku, platnene pantalone i grube vojničke cokule. Načinio je bezbroj snimaka redovnih gostiju „Kondea”. Kada je i on postao jedan od njih, svima se činilo da pravi porodične fotografije. Mnogo kasnije, objavio ih je u albumu posvećenom Parizu u kojem su namesto legendi stajala samo imena ili nadimci gostiju. Na većini snimaka vidimo i nju. Izgledalo je da je kamera „voli”, kao što se kaže filmskim jezikom. Njeno prisustvo zapažamo pre svih ostalih. U dnu stranice, legenda je pominje jedino pod imenom Luki. „Sleva nadesno: Zaharija, Luki, Tarzan, Žan-Mišel, Fred i Ali Šerif...”; „U prvom planu, za barom sedi Luki. Iza nje: Ane, Don Karlos, Mirej, Adamov i doktor Vala.” Ona se drži veoma uspravno, dok su ostali nekako suviše opuštteni, a onaj koji se zove Fred, na primer, spava sa glavom na naslonu sedišta od skaja i očito se već nekoliko dana nije brijao. Voleo bih da precizno utvrdimo jednu stvar: nadimak Luki su joj dali čim je počela da navraća u

„Konde”. Bio sam prisutan kada je jednom ušla u ponoć i zatekla samo Tarzana, Freda, Zahariju i Mirej za jednim stolom. I upravo je Tarzan bio taj koji je doviknuo: „Gle, evo je Luki...” A ona, kao da se isprva malo uplašila, ali se odmah zatim osmehnula. Zaharija joj je prišao glumeći svečani ton: „Ove noći te krstim. Od sada ćeš se zvati Luki.” A kako su sati prolazili i kako su i drugi počeli da je oslovljavaju sa Luki, tako se ona, činilo mi se, sa sve većim olakšanjem, navikavala na svoje novo ime. Da, upravo sa olakšanjem. U stvari, što više razmišljam, to se više prisećam prvog utiska: ona se tu, u „Kondeu”, skrivala, kao da je od nečega želela da pobjegne, da se skloni od neke opasnosti. Na tu sam pomisao došao posmatrajući je kada je bila sama, daleko od tuđih pogleda, u dnu male sale. Ni kada se pridruživala drugima, nije želela da privuče pažnju. Ostajala je tiha i diskretna, bilo joj je dovoljno da sluša. Čak sam pomišljao da je zbog veće sigurnosti radije birala bučnije grupe, galamdžije, i kako drugačije ne bi nikada sela za sto sa Zaharijom, Žan-Mišelom, Fredom, Tarzanom ili Hupom... Uz njih je ulazila u „ram”, delovala kao nepoznata pajtašica, jedna od onih koje legende na fotografijama nazivaju „neidentifikovana osoba” ili jednostavnije „iks”. Zaista,

u to prvo vreme u „Kondeu”, nikada je nisam video sa nekim nasamo. Nezavisno od toga, nije bilo ni najmanje neukusno kada je neki galamdžija naglas izvikivao ime Luki, pošto ono i tako nije bilo pravo.

Pa, ipak, ko bi je dobro osmotrio, uočio bi detalje po kojima se razlikovala od ostalih. Odevala se neobično brižljivo u odnosu na druge goste „Kondea”. Kad je jedne večeri za stolom sa Tarzanom, Alijem Šerifom i Hupom zapalila cigaretu, mene je veoma iznenadila negovanost njenih ruku. Naročito su joj se sijali nokti. Bili su premazani bezbojnim lakom. Taj bi se detalj mogao činiti suvišan. Biću onda određeniji. U tu svrhu bi trebalo donekle objasniti kako su izgledali ostali gosti „Kondea”. Dakle, uglavnom između devetnaest i dvadeset pet godina, osim nekolicine koji su se, kao Babile, Adamov ili doktor Vala, približavali pedesetoj, ali čije su godine svi zaboravljali. Babile, Adamov i doktor Vala ostali su verni svojoj mladosti, onoj kojoj bi se moglo dati lepo i zvučno, ali pomalo staromodno ime „boemi”. Potražio sam u rečniku odrednicu „boem”: osoba koja vodi bezbrižan život, bez pravila i brige o sutrašnjici. Eto definicije koja se mogla primeniti na povećí broj muških i ženskih gostiju „Kondea”. Neki su, kao

Tarzan, Žan-Mišel ili Fred, tvrdili da su od najranije mladosti često imali posla sa policijom, a Hupa da je u svojoj šesnaestoj pobegla iz popravnog doma „Dobri pastir”. Ali, budući da se sve dešavalo na Levoj obali, većina ih je ipak živela u senci književnosti i drugih umetnosti. Ja, lično, bio sam student. Međutim, nisam se usuđivao da im to priznam niti da se istinski uklopim u njihovo društvo.

Dobro sam osetio da je ona bila drugačija od ostalih. Gde li je mogla živeti pre nego što su joj dali taj nadimak? Gosti „Kondea” često su nosili knjige sa koricama isflekanim vinom, koje su nehajno bacali na sto. *Maldororova pevanja, Iluminacije, Tajanstvene barikade*. Međutim, ona je u početku dolazila praznih ruku. Nesumnjivo je zatim poželela da liči na ostale, pošto sam je jednog dana u „Kondeu” zatekao samu kako čita. Od tada, nije više ispuštala knjigu. Kada je bila u društvu Adamova i ostalih, stavljala ju je na vidno mesto na stolu, kao da je knjiga bila propusnica ili pasoš koji joj je davao pravo da bude sa njima. Međutim, ni Adamov, ni Babile, ni Tarzan, a još manje Hupa, nisu na tu knjigu obraćali pažnju. Bila je to džepna knjižica prljavih korica, od onih koje se mogu naći kod antikvara sa kejava. Naslov je bio odštampan

velikim crvenim slovima: *Izgubljeni horizonti*. U ono vreme, to mi nije ništa značilo. Propustio sam da je zapitam o čemu knjiga govori i mislio sam kako su joj ti *Izgubljeni horizonti* samo rekvizit i kako se pretvara da čita ne bi li se postavila u dijapazon gostiju „Kondea”. Neki prolaznik – koji bi ovlašno bacio pogled kroz izlog, pa se čak i malo zadržao sa čelom na staklu – bio bi uveren da su oni studentska klijentela. Ali da je mogao videti količinu alkohola koja se pila za Tarzanovim stolom, sa Fredom, Mirej i Hupom, promenio bi mišljenje. U mirnim kafeima Latinskog kvarta nikada se nije toliko pilo. Možda je u ranim popodnevnim časovima i „Konde” mogao dati takav privid. Međutim, kako se dan bližio kraju, tako se u njemu sastajalo sve više onih kakve je jedan sentimentalni filozof prozvao „izgubljena mladež”. Zašto baš u tom, a ne u nekom drugom kafeu? Možda zbog nje-gove vlasnice, gospođe Sadli, tako blagonaklone prema mušterijama da se činilo kako je ništa ne može začuditi. Mnogo godina kasnije, kada su u ulicama te četvrti nikle isključivo luksuzne radnje i kada je jedna prodavnica kožne galanterije zauzela mesto „Kondea”, sreo sam gospođu Sadli na drugoj obali Sene, u strmoj ulici Blanš. Nije me odmah prepoznala. Hodali smo jedno

pored dugog duže vreme, razgovarajući o „Kondeu”. Njen muž, Alžirac, kupio je licencu za kafe odmah posle rata. Setila se imena svih nas. Često se pitala šta je sa nama, ali nije gajila iluzije. Znala je oduvek da nećemo dobro završiti. „Izgubljeni psići”, kazala je. I u času u kojem smo se rastajali, ispred apoteke na trgu Blanš, poverila mi se gledajući me pravo u oči: „A ja sam od svih najviše volela Luki.”

Dok je sedela za stolom sa Tarzanom, Freedom i Hupom, da li je i ona pila koliko oni ili se samo pretvarala da ih ne bi uvredila? Bilo kako bilo, ona je, uspravnih leđa, sporih i gracioznih pokreta i sa jedva primetnim smeškom, vlaški dobro podnosila alkohol. Za šankom možeš mnogo lakše da varaš. Iskoristiš momenat nepažnje drugova pijanaca i isprazniš svoju čašu u sudoperu. Ali za njihovim stolom u „Kondeu” to je bilo neuporedivo teže. Primoravali su te da ih pratiš u napijanju. I u tome su bili krajnje osetljivi jer su te smatrali nedostojnim svog društva ako ih ne slediš do kraja u onome što zovu „putovanje”. A što se tiče dugih toksičnih supstanci, mislim da sam shvatio, mada nisam mogao biti siguran, da ih je i Luki uzimala sa još nekima iz iste grupe. Međutim, ništa u njenom pogledu ili držanju nije dopuštalo pretpostavku da obilazi veštačke rajeve.